

Az értelmiségképzés lehetőségei oktatói szemmel

Bocsi Veronika
Debreceni Egyetem, bocsiveron@gmail.com
HUCER, 2020. május 27-28.

Kutatás célja, kutatási kérdések

Cél: A vizsgálat célja, hogy az oktatói nézőpontból felvázolja a hallgatói szocializáció folyamatát.

Kutatási kérdések:

- hogyan jellemzik az oktatók a hallgatói bázist, és látnak-e olyan változásokat, amelyek a szakmai és személyiségkomponensekre irányuló formáló hatásokat megváltoztatták az utóbbi évtizedekben

- milyenek írják le az adott intézményben a hallgatói szocializációt

- változtak-e, s ha igen, hogyan a szakmai ismeretek átadásának lehetőségei, milyenek az intézmények reakciói. Milyen változások jellemzik a tanulási szokásokat?

- hogyan reflektálnak a megkérdézettek saját oktatói munkájukra, milyen szerepüket tartják hangsúlyosnak.

- elkülöníthető-e bizonyos szegmensei a hallgatói szocializációnak bizonyos háttérváltozók mentén (képzési terület, városok nagysága, intézményi policy-k alapján stb.).

Kutatás jellemzői

Kvalitativ kutatás, melynek során eddig 21 félig strukturált interjú rögzítettünk
Időtartam: 2019. szeptemberétől (további négy folyamatban)
Interjúk felvétele: 18 személyesen, 3 telefonon

képzési terület	település
művészeti	„A” város
művészeti	„A” város
orvosi	„B” város
orvosi	„B” város
agrártudományi	„C” város
agrártudományi	„C” város
társadalomtudomány, jog	„A” város
társadalomtudomány, jog	„A” város
műszaki képzés	„B” város
műszaki képzés	„C” város
társadalomtudomány, gazdaság	„D” város
társadalomtudomány, gazdaság	„D” város
bölcsészettudomány	„E” város
bölcsészettudomány	„E” város
bölcsészettudomány	„F” város
természettudomány	„G” város
természettudomány	„G” város
műszaki tudományterület, informatika	„A” város
műszaki tudományterület, informatika	„A” város
egyházi intézmény	„B” város
egyházi intézmény	„B” város

Az elméleti keretek kiindulópontjai

A hallgatói szocializáció modelljei: Weidman (2006), Pusztai (2015).

A modellek arra hívják fel a figyelmet, hogy a szocializáció folyamata számtalan intézményen belüli és kívüli tényezőbe beágyazott. Pusztai (2015) hangsúlyozza a szocializáció nem egyirányú és teleologikus jellegét, illetve az intézményi mikroklimák vizsgálatának fontosságát.

Szakmai szerepek átadása, szaktudás átadása: Polónyi (2013), Hirschi (2011), Veroszta (2010).

A felsőoktatás szakemberképző jellegét mind a törvényi keretek, mind pedig a hallgatói elvárások alátámasztják. Az előbb említett modellek végpontja sok esetben a szakmai identitás kialakulása, a szakemberré válás.

Személyiség-komponensek átadása: Bocsi (2020), Reuben (1996), Tiele et al. (2017)

A hallgatói lét során kibomló változások azonban ettől jóval összetettebbek, egy komplex értelmiség fogalom irányába mutatnak. A hatások forrásai lehetnek az oktatók, az intézmények, de kiemelten fontosak a hallgatói közösségek, ahol érték- és normaképződés zajlik.

Intézményen kívüli és belüli változások: piacosodás, művelődési szokások változása, mediatisáció stb. Mind az egyetemen belüli, mind azon kívüli folyamatok aktuálissá teszik a vizsgálatot.

„Amiúgy sem szeretem a fiatalokat leírni vagy szapulni valamilyen oknál fogva. Hiszek a fiatalokban, és mindig is hittem. Még ha nem is olvasnak, vagy más a magatartásuk, mások a cselekvési mintáink, mint a mieink voltak. Ebben rengeteg generációs dolog van. Ők abszolút alkalmasak arra, hogy embert faragjunk belőlük.” (14. alany)

„Tévé is néznek, olvasnak is, csak nem úgy, ahogy mi... Van most olyan csoportom, ami véleményyt formál. Ez a ritkább eset. Mert úgy gondolják, hogy a politika meg a gazdaság az nem rájuk vonatkozik.” (18. alany)

„A könyvtárba nem nagyon lehet beleférni ma már. Volt egy szép nagy könyvtárunk, de az egyetem eladósodása miatt azt ki kellett adni bérbe egy banknak. Aztán egy harmad akkora területre zsúfolták be az egészet, így ott már leülni nem nagyon lehet.” (10. alany)

„Még inkább meg lehet velük szerettetni (a mesésgazdaságot), mert kicsi csoportosak a képzésünk, és ebben hatalmas szerepünk van. Felvehetünk mi kétszer empyit, de csak empyen jömmek 10-15 fő körüli csoportjaink vannak általában. Ez nagyon szuper, mert személyesen lehet kommunikálni velük. Még tudom kérdezni Zoelit, hogy mennyiért adták a dísznókat (...), a másik hallgató meg, hogy hogy ment a repce. Ilyen szintig le lehet menni, és azt mondom, hogy le is kell.” (5. alany)

„Vannak jó képességű hallgatók, de elhúzza őket a versenyszféra. Ha alkalmas is lenne tudományos munkára... az idő és energiabefektetés. És akkor mérlegre teszi.” (12. alany)

„Állandóan azzal szembesülünk, hogy amit egy érettségizett embertől el lehet várni (...), azok a kompetenciák nagyon hiányosak. (...) Most már az összes olyan kolléga nyugdíjba ment, akit ezt egyszerűen azzal intézte el, hogy őt ez nem érdekli. (...) Ez pedagógiai szempontból nem megfelelő.” (10. alany)

„Beadandók kapcsán mindig azt kérem, hogy menjenek a könyvtárba, nézzenek szakirodalmakat. Fogja meg. Kérdezem, hogy hol írta meg? És akkor a hallgató ilyeneket mond, hogy a parkban, mert van wifi.” (6. alany)

„Eljön a záróvizsga napja, és megjelennek ezek a diákok, akik három évig, vagy négy vagy öt évig a kezünk alatt voltak. És egyszer csak elkezdnek beszélni. És nem feltétlenül készültek fel rettentően, de értelmesen és világosan beszélnek. Kicsit zott a szelleme. Amikor ezt látja az ember, az egyértelmű visszaigazolás. A szakmai tudás az abszolút másodlagos.” (14. alany)

Hallgatói bázis átalakulása
- expanzió következményei
- generációs különbségek megérett olvasata
- mediatizáció
- tudás forrásai, tudáshoz való viszony változásai

Integráció, egyetemi klíma
- integrációt csökkentő tényezők (munka, duális képzés, leterheltség)
- egyetemek kulturális klímája átalakul
- "nagy" egyetemek karainak izolációja
- közösségi terek használatának változása

ÖSSZEZÉS
- azonos irányba mutató változások
- egyedi reakciók. Beágyazottak: hallgatói bázis, intézmény/város nagysága, intézményi policy-k, -alacsonyabb státuszú intézmények: fokozott átalakulás. Személyiség-komponensek átadása, nevelési feladatok fontosabbá váltak.

Oktatói szerepek és hatások
- átalakuló és bővülő szerepek, szerepkonfliktusok, státuszinkonzisztencia
- oktatói szerepek elsődlegesek
- alacsonyabb státuszú intézményekben gyakoribb a tudatos fejlesztői attitűd

Szakmai szocializáció
- legtöbb helyen új alapokra helyezve, új módszertannal történik
- tanulási és tanítási környezet átalakulása
- tudáselemek összekapcsolásának nehézségei

Hivatkozott irodalom

Bocsi V. (2020). Intézményi hatások az értelmiségképzés területén. In Buda A. & Kiss Á. (szerk.), *Interdiszciplináris pedagógia múlt és jövő között*. Kiss Árpád Archivumsorozata. Debrecen: Debreceni Egyetem Neveléstudományi és Művelődési Intézet. Megjelenés alatt.

Hirschi, A. (2011). Vocational Identity as a Mediator of the Relationship between Core Self-Evaluations and Life and Job Satisfaction. *Applied Psychology*, 60(4), 622-644.

Polónyi I. (2013). *Az aranykor vége – bezárnak-e a papírgyárak?* Budapest: Gondolat Kiadó.

Pusztai G. (2015). Mire jó a társadalmi tőke koncepció a felsőoktatás-kutatásban? In Kozma T.; Kiss V.; Jancsák Cs. & Kéri K. (szerk.), *Tanárképzés és oktatáskutatás* (pp. 467-484). Debrecen: Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete.

Reuben, J. (1996). *The making of the modern university*. Chicago: The University of Chicago Press.

Tiele, T., Pope, D., Singletin, A., Snape, D., & Stanistreet, D. (2017). Experience of Disadvantage: The Influence of Identity on Engagement in Working Class Students' Educational Trajectories to an Elite University. *British Educational Research Journal*, 43(1), 49-67.

Veroszta Zs. (2010). *Felsőoktatási értékek – hallgatói szemmel. A felsőoktatás küldetésére vonatkozó hallgatói értékstruktúrák feltárása*. PhD-értekezés. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociológiai Doktori Iskola.

Weidman, J. C. (2006). Socialization of Students in Higher Education. Socialization of Students of Higher Education: Organizational Perspectives. In Clifton, C. C. & Ronald, C. S. (Eds.), *The Sage Handbook for Research in Education: Engaging Ideas and Enriching Inquiry* (pp. 253-262). Thousand Oaks, CA: SAGE.

Az előadás a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János kutatási ösztöndíjával készült. Az előadás az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-05 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.